

Politický zeměpis střední Evropy

Ludwik Mazurkiewicz: Human Geography in Eastern Europe and the Former Soviet Union. Belhaven Press, London, Halsted Press, New York, Toronto 1992, 163 stran.

Kniha Politický zeměpis střední Evropy, které na významu přidává hned předmluva R. J. Johnsona, známého mimo jiné prací o vývoji poválečné britské a americké geografie,¹ je jakýmsi základním účtováním s vývojem té části geografie, kterou lze počítat do sociálních věd, v bývalé „východní Evropě“ a v bývalém Sovětském svazu.

Kladem této knihy je rozhodně to, že se autor snažil časově obsáhnout celé období ve vývoji humanitní geografie v této oblasti, od jejího počátku až po nejžhavější současnost. Nejvíce se soustřeďuje na vývoj ruské a sovětské a pochopitelně polské geografie. Ostatní země sledované oblasti zůstávají viditelně v pozadí jeho zájmu, což platí i o československé geografii.

Naši geografii, když se o ní zmiňuje, chápe jako jednotnou, bez odlišení rozdílů mezi českou a slovenskou. Čtenář se dočte o našem podílu na výzkumu socioekonomického regionu a na rozvoji geografie měst a sídel.

Autor se opírá o některé, dnes již klasické československé geografické práce především z 60. let.² Kupodivu se zmiňuje i o práci J. Blažka a T. Kosteleckého z roku 1991 o československých parlamentních volbách v roce 1990.³

A to nás může přivést k otázce, jak se Mazurkiewicz celkově dotkl problematiky politické geografie. Odpověď je jednoduchá a příznačná. V knize nejen chybí kapitoly věnované této důležité části humanitní geografie, ale tento obor se tu vlastně ani neobjevuje. Snadno se nabízí jedno vysvětlení: politická geografie (i její součásti jako geopolitika a volební geografie) neměly z těch či oněch důvodů příliš velké možnosti rozvíjet se ve sledovaných zemích především v období 1949–1989. Z tohoto pohledu nelze proto práci mnoho vyčíst. I negativní výsledek je vlastně výsledek. Pak by ovšem autor musel souhlasit s tím, že jeho práce není ničím jiným než pouhým stručným přehledem o vývoji ruské a polské humanitní geografické vědy, rozšířeným o několik poznámek o jiných „východoevropských“ geografických pracovištích. Bohužel, kdo by chtěl hledat v knize něco jiného, bude viditelně zklamán.

Význam politické perspektivy pohledu na geografickou problematiku je dnes zřejmější snad ještě víc než kdykoli předtím. Rozpad sovětského bloku, pád „železné opony“, vznik nových států v této oblasti, nové geopolitické souvislosti celkového vývoje tohoto regionu přece jednoznačně zdůraznily význam historického a politického faktoru v geografii. Ostatně výše zmíněná práce J. Blažka a T. Kosteleckého je, jak doufám, jen jedna z prvních „vlastovek“, předznamenávající pochopitelný rozvoj české volební geografie v budoucnosti. Mazurkiewicz však jakoby tyto věci neviděl, anebo je nepovažoval za problém svého zájmu.

Nedostatek chápání historických a politických souvislostí poznamenal celou strukturu práce. I při psaní takové práce si přece musím uvědomit, že „východní blok“ tu neexistoval vždy, ale jen v určitém historickém období. Jestliže chci do práce zařadit i jiná období, pak nemohu pochopitelně vynechat to, že např. česká geografická věda v určitých historických periodách byla třeba bližší rakouské a německé geografii, zatímco vývoj ruské geografie jí byl vzdálenější. Nelze prostě psát ani přehled o vývoji geografie jako oboru bez chápání geopolitických faktorů těchto procesů.

Ještě smutnější je zjištění, vyplývající z knihy, kdy se zdá, jako by geografie „východní Evropy“ některé zásadní otázky politické geografie snad ani nezajímaly. Vždyť i tak důležitý pojem, jako je střední Evropa, je v knize zmíněn vlastně jen jednou, jako by tato problematika neměla snad být řešena právě politickými geografii.⁴

Je skutečně zarážející, že otázka střední Evropy zatím přitahuje mezi „domácími“

---

pozornost hlavně spisovatelů, historiků, filozofů a publicistů, zatímco geografové, ačkoliv by to mělo být především předmětem jejich zájmu, stojí stranou. Kdo se chce tedy něco dozvědět o pohledu politické geografie na problematiku střední Evropy, musí stále sáhnout po starších pracích „outsiderů“ K. A. Sinnhubera⁵ nebo W. G. Easta.⁶

Co nás tedy napadá po přečtení Mazurkiewiczovy knihy? Že by snad bylo vhodné ji doplnit minimálně ještě jednou kapitolou: jak se tímto regionem zabývala světová geografie, včetně emigrujících autorů. Přehled založený pouze na tzv. domácí produkci nemůže být pro dané období reprezentativní. Ten ukazuje spíš na „bílá místa“, než aby byl nějakým úvodem do problematiky geografického oboru v politickém regionu střední a východní Evropy.

Bořek Hnízdo

---

¹ Johnson, R. J.: Geography and geographers: Anglo-American human geography since 1945. London 1983.

² Haufler, V.: Changes in the geographical distribution of population in Czechoslovakia. Rozpravy Československé akademie věd 76/1967.

³ Blažek, J. – Kostecký, T.: Geografická analýza výsledků parlamentních voleb v roce 1990. Sborník Československé geografické společnosti 1/1991.

⁴ Rosciszewski, M.: Europa Srodkowa i jej specyfikacja przestrzenna. Rukopis, 1991.

⁵ Sinnhuber, K. A.: Central Europe, Mitteleuropa, Europe Centrale. Trans. Inst. Br. Geogr. 20/1954.

⁶ East, W. G.: The concept and political status of the shatter zone. In: Geographical Essays on Eastern Europe. Birmingham 1967.